

۱۴۶۳ مجتمع آموزش عالی امام خمینی (ع.ج)

سرشناسه:	محمدی، عبدالقادر، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور:	مسئله کلیات از نظر کانت و شهید مطهری (ع.ج) / عبدالقادر محمدی.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع.ج)، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۳۲۰ ص:، مصور: ۵/۲۱×۱۴/۱۴ م. م.
مرجع تولید:	مجتمع آموزش عالی امام خمینی (ع.ج)
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۴۵۸-۴
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه.
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۸ (فیبا).
موضوع:	کانت، ایمانوئل، ۱۷۲۴ - ۱۸۰۴ م. -- دیدگاه درباره کلیات (فلسفه)
موضوع:	مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸ - ۱۳۵۸ -- دیدگاه درباره کلیات (فلسفه)
موضوع:	کلیات (فلسفه) -- مطالعات تطبیقی
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی (ع.ج) العالمية. مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع.ج)
شناسه افزوده:	Almustafa International University / Almustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره:	۱۳۹۷ م ۳ ک ۸ / B۲۷۹۹
رده بندی دیویی:	۱۱۱/۲
شماره کتابشناسی ملی:	۵۴۱۲۶۱۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

مسئله کلیات از نظر کانت و شهید مطهری (ع.ج)

مؤلف: عبدالقادر محمدی

چاپ دوم: ۱۳۹۸ ش / ۱۴۴۰ ق

ناشر: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع.ج)

● چاپ: نازجستان ● قیمت: ۴۳۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰ نسخه

مراکز پخش

- ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸
- تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ ● دورنگار: داخلی ۰۱۰۵ - ۳۷۸۳۹۳۰۹
- ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶

 <http://buy-pub.miu.ac.ir>

 @pub_almostafa

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

- مدیر انتشارات: سید اباذر هاشمی هریکنندی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: علی عبادی فرد
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: نعمت الله یزدانی
- صفحه‌آرا: هادی عبدالمالکی

مسئله کلیات از نظر کانت و شهید مطهری رحمة الله علیه

عبدالقادر محمدی

مجتمع آموزش عالی
امام خمینی رحمة الله علیه

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای بندی به دین و سنت در مدیریت همه جانبه کشورها بسیار چالش برانگیز می نماید. از این رو مطالعات و پژوهش‌های به روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان گذاران این شجره طیبه، به ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می باشد. «جامعة المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم «مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره مند سازند.

مرکز بین المللی

ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم

فهرست

مقدمه	۱۳
۱. پیشینه تاریخی مسئله کلیات	۲۱
پیشینه بحث تصورات کلی در فلسفه غرب	۲۱
۱. یونان باستان	۲۱
الف) تعاریف کلی در تعالیم اخلاقی سقراط	۲۲
ب) نقد تفسیر امیل بریه از تعالیم سقراط	۲۴
ج) نظریه اصالت کلیات افلاطون	۲۶
بررسی تفاوت مُثل و معانی کلی	۲۸
د) مفاهیم کلی در فلسفه ارسطو	۲۹
۲. تصورات کلی در فلسفه قرون وسطا	۳۲
الف) نظریه رئالیسم افراطی (واقع‌گرایی)	۳۲
ب) نظریه رئالیسم میانه‌رو	۳۶
ج) نقد تطبیق نظریه آکویناس با مکاتب سه‌گانه	۳۸
د) نظریه اصالت تسمیه (نام‌گرایی)	۳۹
ه) نظریه مفهوم‌گرایی	۴۰
و) نقد رویکرد مفهوم‌گرایان و اصالت منطقی آبلارد	۴۲
۳. تصورات کلی در فلسفه جدید غرب	۴۳
الف) عقل‌گرایی	۴۵
ب) تصورات فطری خاستگاه تصورات کلی	۴۷

- ج) نقد تفسیر مفاهیم فطری ۴۷
- د) تجربه‌گرایی ۴۸
- ه) راه‌حل تعارض عقل‌گرایی و حس‌گرایی ۵۰
- بررسی پیشینه مفاهیم کلی در فلسفه اسلامی ۵۱
- جایگاه تصورات کلی در فلسفه مشاء ۵۳
۱. ابویوسف، یعقوب، الکندی (۱۸۵-۲۵۲ق) ۵۳
۲. ابونصر، محمد، فارابی (۲۵۷هـ / ۸۷۰م) ۵۵
- معرفت‌شناسی کلیات از نظر فارابی ۵۶
۳. ابوعلی، ابن‌سینا (۳۷۰ق / ۹۸۰م) ۵۸
- الف) شناخت و ادراک حسی ۵۸
- ب) شناخت و ادراک عقلی ۵۹
- ج) تقسیم مفاهیم کلی به معقولات اولیه و ثانیه ۶۰
- تصورات کلی در فلسفه اشراق ۶۲
- مفاهیم حقیقی و اعتباری ۶۳
- کلیات در فلسفه صدرا ۶۴
۲. مسئله کلیات در فلسفه کانت ۷۳
- معرفی شخصیت کانت ۷۵
- کلیات ماهوی (مفاهیم پسین و تجربی) ۷۸
۱. نقش قوه حس (حساسیت) در شناخت ۷۸
- الف) تمایز شناخت پیشین و پسین ۸۱
- ب) دو شاخصه دیگر برای شناخت ۸۲
- ج) بررسی رابطه شناخت پسین و پیشین ۸۳
۲. نقش تخیل در شناسایی ۸۴
۳. فاهمه و قلمرو کارکرد آن ۸۶
۴. قوه عقل و نقش آن در شناخت ۸۹
- الف) بررسی رابطه فاهمه و عقل ۹۲

فهرست ۷

- ب) عقل و مفاهیم فاهمه ۹۴
- ج) تصورات عقلی ۹۵
۵. مفاهیم پیشین شهودی ۹۷
- الف) مفهوم مکان ۹۸
- یکم. ارتباط حس خارجی با مکان ۱۰۰
- دوم. ارتباط حس درونی با زمان ۱۰۱
- سوم. دلایل صورت بودن مکان ۱۰۱
- چهارم. تجربی نبودن مفهوم مکان ۱۰۲
- پنجم. ماقبل تجربی بودن مفهوم مکان ۱۰۲
- ششم. برهانی نبودن مفهوم مکان ۱۰۳
- هفتم. کمیت بی پایان مکان ۱۰۳
- ب) مفهوم زمان ۱۰۳
- دلایل صورت بودن زمان ۱۰۵
- ج) عدم کلیت مفهوم مکان و زمان ۱۰۶
- د) جمع تناقض نگرش کانت درباره زمان ۱۰۷
- ه) چیستی حقیقت زمان و مکان ۱۰۸
۶. ارتباط ماده تجربی ادراک با صورت ۱۰۹
۷. نقد تحلیل مفهوم زمان و مکان ۱۱۰
- الف) تناقض های اصطلاحات و تعابیر ۱۱۰
- ب) چگونگی ذهنی بودن مفاهیم زمان و مکان ۱۱۱
- ج) پل ارتباطی ماده شناخت و صورت آن ۱۱۲
- د) شهود حسی از مکان نامتناهی ۱۱۳
- ه) هویت انفرادی و حسی مکان ۱۱۵
- و) کانت در دام تجربه گرایی ۱۱۵
- کلیات پیشین (مفاهیم پیشین فاهمه) ۱۱۶
۱. معیار کشف مفاهیم محض فاهمه ۱۱۸

۲. ارتباط مفاهیم فاهمه و حکم ۱۱۹.
۳. کارکرد منطقی فاهمه در احکام ۱۲۲.
۴. صورت‌های منطقی احکام ۱۲۴.
۵. قضایا و احکام ۱۲۵.
- الف) قضایای تحلیلی (Analytic) ۱۲۶.
- ب) قضایای ترکیبی (Synthetic) ۱۲۷.
- یکم. احکام تجربی عینی (آبژکتیو) ۱۲۷.
- دوم. احکام ادراکی ذهنی (سابژکتیو) ۱۲۷.
- سوم. رابط بودن مفهوم کلی وجود در قضایا ۱۳۲.
- مقولات محض فاهمه ۱۳۵.
۱. تعریف مقولات ۱۳۶.
۲. رابطه مقولات و تصورات حسی ۱۳۷.
۳. استخراج مقولات از صور منطقی احکام ۱۳۹.
۴. استنتاج استعلایی مقولات ۱۴۳.
۵. ارتباط خودآگاهی با مقولات ۱۴۹.
- الف) خودآگاهی، شرط منطقی ادراک ۱۵۲.
- ب) نقد استنتاج استعلایی ۱۵۶.
۶. شاکله‌سازی مقولات ۱۵۶.
- الف) شاکله مفاهیم تجربی و مفاهیم فاهمه ۱۵۹.
- ب) ارزیابی شاکله‌سازی کانت ۱۶۵.
- بررسی اصول پیشین فاهمه ۱۶۸.
۱. اصول متعارف شهود ۱۶۹.
۲. اصول انتظارات تجربه ۱۷۰.
۳. اصول تمثیلات تجربه ۱۷۱.
۴. اصول موضوعه تفکر تجربی ۱۷۲.
۳. مسئله کلیات از دیدگاه شهید مطهری ۱۷۹.

معرفی شخصیت شهید مطهری	۱۸۰
۱. مراتب علم و ادراک حصولی	۱۸۲
الف) ادراک و علم حسی	۱۸۴
ب) ادراک و علم خیالی	۱۸۶
ج) ادراک و علم وهمی	۱۸۶
د) ادراک و علم کلی (علم عقلی)	۱۸۷
۲. تعریف مفاهیم معقول	۱۸۸
۳. پدیدآمدن معقولات اولیه در ذهن	۱۸۹
الف) نظریه تجرید تصورات کلی	۱۹۰
ب) نقد رویکرد تجریدی تصورات کلی از جزئی	۱۹۱
ج) نظریه تعالی و ارتقای ادراک	۱۹۲
د) بررسی تفسیر شهید مطهری از تعالی ادراک	۱۹۴
ه) رابطه ذهن با اشیا	۱۹۵
یکم. نقش تصورات حسی در فعال سازی ذهن	۱۹۶
دوم. رابطه ماهوی معقولات اولیه با خارج	۱۹۷
سوم. چگونگی ماهیات اشیا در خارج و ذهن	۲۰۲
نقش معقولات اولیه در شناخت خارج	۲۰۴
۱. معقولات اولیه پل ارتباطی ذهن و عین	۲۰۴
۲. گستره معرفت بخشی معقولات اولیه	۲۰۶
۳. بررسی وجود ذهنی تصورات	۲۰۷
۴. معقولات ثانیه	۲۱۱
الف) معقولات ثانیه منطقی	۲۱۲
ب) تفاوت کلی طبیعی با کلی عقلی	۲۱۳
ج) معقولات ثانیه فلسفی	۲۱۶
د) عروض و اتصاف معقولات و ملاک اولیت و ثانویت	۲۱۸
ه) نقد استاد مطهری بر حکیم سبزواری در مقسم معقولات	۲۲۰

- و) رابطه عروض و اتصاف با وجود محمولی و وجود رابط ۲۲۲
- ویژگی‌های معقولات اولی و ثانوی ۲۲۳
۱. گستره وجودی معقولات اولی و ثانوی ۲۲۳
۲. مراحل ادراکی در معقولات اولیه ۲۲۴
۳. رابطه معقولات ثانوی با اشیاء برون ذهنی ۲۲۴
۴. حل مشکل شناخت با معقولات ثانیه ۲۲۶
- الف) نقد شهید مطهری به معرفت‌شناسی کانت ۲۳۰
- ب) بررسی تفسیر استاد مطهری از نظریه کانت ۲۳۱
- ج) معرفت عقلی با معقولات ثانیه ۲۳۳
- یکم. معرفت برتر با معقولات ثانیه منطقی ۲۳۴
- دوم. معرفت برتر با معقولات ثانیه فلسفی ۲۳۷
- سوم. وجود ربطی - حرفی مفاهیم ثانی فلسفی ۲۳۹
- چهارم. مبنای شهید مطهری در فرایند علم حصولی ۲۴۳
- پنجم. علم حضوری و برخی مفاهیم فلسفی ۲۴۴
۵. خردورزی فراسوی مفاهیم معقول ۲۴۴
۶. تفاوت مُثُل و مفاهیم کلی ۲۴۷
۴. مقایسه‌ها و نتایج ۲۵۱
- وجوه افتراق آرای کانت و شهید مطهری ۲۵۱
۱. تمایز معقولات ثانیه و مقولات کانت ۲۵۱
- الف) تفاوت مفهوم و ماهیت در آرای کانت و استاد مطهری ۲۵۷
- یکم. ابهام ماهیت و مفهوم در نظریه کانت ۲۵۷
- دوم. تمایز مفهوم و ماهیت در دیدگاه مطهری ۲۵۸
- ب) هستی‌شناسی کلیات تصویری ۲۵۹
- ج) بررسی وجود خارجی و ذهنی کلیات ۲۶۱
- د) روان‌شناسی فلسفی کلیات ۲۶۲
- ه) رابطه کلیات با اشیای خارج ۲۶۶

۲۶۹.....	و) تفاوت دو دیدگاه درباره مکان
۲۷۱.....	ز) تفاوت دو دیدگاه درباره زمان
۲۷۴.....	ح) چگونگی مطابقت معرفت با جهان بیرون
۲۷۴.....	یکم. نظریه مطابقت ذهن با عین خارجی
۲۷۵.....	دوم. دیدگاه حکایت شناخت از واقع
۲۷۵.....	سوم. بررسی دو نظریه
۲۷۶.....	چهارم. نظریه مطابقت شیء خارجی با ذهن
۲۷۷.....	ط) معیار شناخت صحیح
۲۷۷.....	یکم. شناخت خودمعیار
۲۷۸.....	دوم. شناخت عمل معیار
۲۷۹.....	سوم. مبنای شهید مطهری در معیار شناخت
۲۸۰.....	چهارم. نقطه تمایز دو دیدگاه درباره شناخت
۲۸۱.....	پنجم. مقایسه دسته بندی قضایا و احکام
۲۸۲.....	۲. وجوه مشترک آرای کانت و مطهری
۲۸۲.....	الف) مقایسه قوای ادراکی
۲۸۴.....	ب) اشتراک معقولات فلسفه و مقولات کانتی
۲۸۵.....	ج) تفاوت علم حضوری و خودآگاهی کانتی
۲۸۹.....	د) نقد خودآگاهی محض
۲۹۱.....	ه) قلمرو شناخت از نظر کانت و مطهری
۲۹۳.....	نتایج مرتبط با آرای کانت و شهید مطهری
۲۹۳.....	۱. امکان شناخت
۲۹۴.....	۲. گستره شناخت با معقولات ثانیه
۲۹۴.....	۳. قوت و کاستی فلسفه کانت
۲۹۵.....	نتایج مرتبط با مسئله کلیات
۲۹۶.....	۱. تلازم کلیات عقلی و وجودات خارجی
۳۰۰.....	۲. معانی کلی (مطلق و مقید) در اصول

۳۰۲.....	۳. صفت معنا بودن اطلاق و تقييد
۳۰۳.....	۴. رابطه الفاظ و کلیات تصویری
۳۰۴.....	۵. تفاوت اصطلاح معنای کلی فلسفی و مطلق
۳۰۹.....	ضمائم
۳۰۹.....	۱. تصاویر مرتبط به ابزارهای حسی شناخت
۳۱۲.....	۲. تصاویر دو متفکر بزرگ فلسفی شرق و غرب (کانت و شهید مطهری)
۳۱۵.....	کتابنامه